

AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA AXBOROTNING ÒRNI HAMDA ERKINLIGI

Qo'qon Davlat Universiteti talabasi

Ahmedova Mubina

Annotatsiya Ushbu maqolada axborotlashgan jamiyatda axborotning o'рни, uning jamiyat hayotidagi ahamiyati va erkin axborot olish huquqi masalalari tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida jamiyatdagi axborot oqimining tezligi va sifatining oshishi, erkin axborot olishning demokratik jamiyatlarda muhimligi yoritiladi. Axborotning ommaviy axborot vositalari va raqamli platformalardagi roli, uning jamiyatning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri muhokama qilinadi. Axborot erkinligini ta'minlashning dolzarb muammolari va ularni hal etish yo'llarini ham ko'rib chiqadi. Axborotlashgan jamiyatda axborot resurslarini samarali boshqarish va fuqarolarning axborotga bo'lgan huquqlarini himoya qilishning ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar Axborotlashgan jamiyat, Axborotning o'рни, Axborot erkinligi, Axborot texnologiyalari, Demokratik jamiyat, Raqamli axborot

Abstract This article analyzes the role of information in the information society, its importance in the life of society and the right to free information. As a result of the development of information technologies, the speed and quality of the flow of information in society increases, the importance of free access to information in democratic societies is highlighted. The role of information in mass media and digital platforms, its impact on the social, political and economic development of society is discussed. It also considers current problems of ensuring freedom of information and ways to solve them. It shows the importance of effective management of information resources and protection of citizens' rights to information in an information society.

Key words Information society, The role of information, Freedom of information, Information technologies, Democratic society, Digital information

Аннотация В данной статье анализируется роль информации в информационном обществе, ее значение в жизни общества и право на бесплатную

информацию. В результате развития информационных технологий увеличивается скорость и качество потока информации в обществе, подчеркивается важность свободного доступа к информации в демократических обществах. Обсуждается роль информации в средствах массовой информации и цифровых платформах, ее влияние на социальное, политическое и экономическое развитие общества. Также рассматриваются актуальные проблемы обеспечения свободы информации и пути их решения. Показана важность эффективного управления информационными ресурсами и защиты прав граждан на информацию в информационном обществе.

Ключевые слова Информационное общество, Роль информации, Свобода информации, Информационные технологии, Демократическое общество, Цифровая информация.

Kirish

So‘nggi o‘n yilliklarda insoniyat tarixida axborotning jamiyat hayotidagi roli keskin oshdi. Axborotlashgan jamiyat tushunchasi nafaqat texnologik rivojlanish bilan, balki insonlarning kundalik hayoti, iqtisodiy faoliyati, siyosiy qaror qabul qilishi va madaniy rivojlanishi bilan ham chambarchas bog‘liqdir. Bugungi kunda jamiyatning barcha sohalarida axborot tezligi va sifatining oshishi, uning ommalashuvi va erkin tarqalishi ijtimoiy jarayonlarning asosiy omiliga aylangan. Axborot nafaqat bilim va ma’lumot manbai, balki jamiyat a’zolarining ongini shakllantirish, qaror qabul qilish, ijodiy va innovatsion faoliyatni rivojlantirish vositasi sifatida ham qaraladi. Axborotlashgan jamiyatda axborotning ahamiyati nafaqat iqtisodiy resurs sifatida, balki siyosiy va madaniy hayotning markaziy elementi sifatida ham namoyon bo‘ladi. Fuqarolarning axborotga erkin kirish huquqi demokratik jamiyatlarda asosiy tamoyil bo‘lib, bu huquqni ta’minlash orqali shaffoflik, ishtirokchilik va mas’uliyatni kuchaytirish mumkin. Ommaviy axborot vositalari va raqamli texnologiyalar jamiyatda axborot oqimini tezlashtirish, turli fikrlarni erkin ifodalash va muammolarni keng jamoatchilik e’tiboriga havola qilish imkonini beradi. Bu jarayonlar axborotlashgan jamiyatni barqaror rivojlanishiga va fuqarolarning ongli qaror qabul qilishiga zamin yaratadi.

Hozirgi kunda axborotning erkinligi va unga kirish imkoniyatlarini ta’minlash masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Axborot resurslarining to‘liq va adolatli

taqsimlanmasligi, soxta yoki noto'g'ri axborotning tarqalishi, raqamli bo'shliq va axborot xavfsizligidagi muammolar axborotlashgan jamiyatda yuzaga keladigan asosiy muammolar sifatida ko'riladi. Axborot erkinligini ta'minlash, fuqarolarning axborotga bo'lgan huquqlarini himoya qilish, axborotning ishonchliligini va sifatini oshirish masalalari jamiyat rivoji uchun katta ahamiyatga ega. Axborotlashgan jamiyatda axborotning o'рни, uning jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotidagi roli, erkin axborot olish va tarqatishning ahamiyati batafsil tahlil qilinadi. Axborot resurslarini samarali boshqarishning, axborot erkinligini ta'minlashning va raqamli texnologiyalar yordamida axborot oqimini yaxshilashning dolzarb yo'llari ko'rsatib beriladi. Axborotlashgan jamiyatda axborotning ahamiyati va erkinligini kengroq tushuntirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Axborotlashgan jamiyatda axborotning o'рни beqiyosdir. Axborot nafaqat bilim va ma'lumot manbai sifatida, balki jamiyatning ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotini shakllantiruvchi asosiy omil sifatida qaraladi. Jamiyat a'zolari va turli tashkilotlar o'z faoliyatini samarali amalga oshirish uchun axborotga doimiy ehtiyoj sezadi. Bu jarayon raqamli texnologiyalar va axborot kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi bilan yanada tezlashdi. Bugungi kunda internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar va raqamli platformalar orqali axborot tezkor va keng tarqalmoqda, bu esa fuqarolarning hayot tarzini, ish jarayonlarini va qaror qabul qilish tizimini tubdan o'zgartirdi. Axborotlashgan jamiyatda axborotning asosiy vazifalaridan biri – jamiyat a'zolarining bilim darajasini oshirishdir. Bilim va ma'lumotga erkin kirish imkoniyati fuqarolarga o'z manfaatlariga mos qarorlar qabul qilish, siyosiy va ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok etish, iqtisodiy faoliyatda samarali bo'lish imkonini beradi. Axborot erkinligi demokratik jamiyatlarning asosiy tamoyillaridan biri hisoblanadi. Fuqarolar axborot olish huquqini amalga oshira olmasa, bu ularning shaffoflik va ishtirokchilik imkoniyatlarini cheklaydi. Axborotning erkin tarqalishi jamiyatdagi turli fikr va qarashlarning ifodalanishini, muammolarni aniqlash va ularni hal qilish yo'llarini kengaytiradi.

Axborotlashgan jamiyatda axborotning iqtisodiy roli ham katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda axborot resurslari iqtisodiy jarayonlarning samaradorligini oshiruvchi

asosiy omillardan biri sifatida qabul qilinadi. Masalan, Biznes sohasida raqamli texnologiyalar yordamida bozor tendensiyalari, iste'molchilar ehtiyojlari va raqobatchilar faoliyati haqida tezkor axborot olish imkoniyati kompaniyalarga samarali strategiyalar ishlab chiqishga yordam beradi. Davlat boshqaruvi tizimida axborotning erkin va tezkor oqimi qaror qabul qilish jarayonlarini optimallashtiradi, fuqarolar va tashkilotlar bilan o'zaro muloqotni kuchaytiradi. Axborot erkinligi nafaqat iqtisodiy va siyosiy rivojlanish uchun, balki jamiyatning madaniy va ijtimoiy hayoti uchun ham muhim ahamiyatga ega. Ommaviy axborot vositalari, televideniye, radio, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali axborotning erkin tarqalishi jamiyatda madaniy xabardorlikni oshiradi, turli fikrlarni birlashtiradi va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, axborotning sifatli va ishonchli bo'lishi muhimdir, chunki noto'g'ri yoki soxta axborot jamiyatda adolatsizlik va noto'g'ri qaror qabul qilinishiga olib kelishi mumkin.

Axborotlashgan jamiyatda axborot erkinligini ta'minlash bilan bog'liq bir qator muammolar ham mavjud. Ularning eng asosiylari – axborot xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, raqamli bo'shliqlar va axborotga teng kirish imkoniyatining yetishmasligi. Davlat va nodavlat tashkilotlar axborot infratuzilmasini rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish va fuqarolarni axborot huquqlari haqida xabardor qilish yo'llarini joriy etishlari zarur. Axborot erkinligini ta'minlash nafaqat qonuniy asosda, balki axborot madaniyatini oshirish orqali ham amalga oshiriladi. Axborotlashgan jamiyatda axborot texnologiyalarining roli beqiyosdir. Internet va mobil ilovalar orqali axborot tezkor tarqaladi, raqamli platformalar esa fuqarolarga o'z fikrini erkin ifoda etish imkonini beradi. Axborot texnologiyalari jamiyatni yanada shaffof va demokratik qiladi. Raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish axborot oqimini tartibga solish, noto'g'ri axborot va dezinformatsiyadan himoyalaniish imkonini ham beradi. Axborotlashgan jamiyatda axborotning o'rnini va erkinligi jamiyatning barcha sohalarida, jumladan siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy hayotda asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Axborot erkinligini ta'minlash, uning sifatini oshirish va raqamli texnologiyalar yordamida axborot resurslarini samarali boshqarish jamiyat rivojining barqarorligini ta'minlaydi hamda fuqarolarning ongli va faol ishtirokini rag'batlantiradi.

Xulosa

Axborotlashgan jamiyatda axborotning roli va erkinligi bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, axborot jamiyat hayotining barcha sohalarida – siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy – markaziy ahamiyatga ega bo'lib, fuqarolarning ongli qaror qabul qilishi, samarali faoliyat yuritishi va demokratik jarayonlarda ishtirok etishi uchun muhim shartdir. Axborot erkinligi esa nafaqat axborotga erkin kirish huquqini ta'minlaydi, balki jamiyatda shaffoflikni oshiradi, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi va turli fikrlar hamda qarashlarning erkin ifodalanishiga imkon yaratadi. Bugungi kunda axborot texnologiyalarining rivojlanishi jamiyatdagi axborot oqimini tezlashtirdi, uning sifatini oshirdi va fuqarolarning axborotga bo'lgan ehtiyojlarini yanada samarali qondirishga imkon berdi. Axborot erkinligini ta'minlash va uning sifatini nazorat qilish masalalari, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, soxta axborot va dezinformatsiyaga qarshi kurashish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Axborot resurslarini samarali boshqarish, raqamli savodxonlikni oshirish va qonuniy asosda axborot erkinligini ta'minlash jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun asosiy shartlardandir. Axborotlashgan jamiyatning muvaffaqiyati axborotning erkinligi, sifati va uning fuqarolar ongiga ta'sirida namoyon bo'ladi. Axborot erkinligi va sifatli axborot resurslariga erkin kirish imkoniyati jamiyat a'zolarining bilim darajasini oshiradi, ijtimoiy faollikni kuchaytiradi va innovatsion yondashuvlarni rivojlantiradi. Axborotlashgan jamiyatni rivojlantirish jarayonida axborotning o'rni va erkinligini ta'minlashga alohida e'tibor qaratish zarur. Axborotlashgan jamiyatda axborotning ahamiyati nafaqat texnologik rivojlanish va iqtisodiy samaradorlik bilan, balki fuqarolarning demokratik huquqlari, ijtimoiy barqarorlik va madaniy rivojlanish bilan ham chambarchas bog'liq. Axborot resurslarini samarali boshqarish, erkin axborotga kirish huquqini ta'minlash va raqamli texnologiyalar yordamida axborot oqimini tartibga solish orqali jamiyatning barcha a'zolariga teng imkoniyat yaratish mumkin. Axborotlashgan jamiyatning barqarorligi, demokratik qadriyatlarning rivojlanishi va fuqarolarning ongli ishtiroki ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov, B. *Axborot jamiyatining rivojlanish tendensiyalari*. Toshkent Fan, 2018.
2. Tursunov, S. *Axborot erkinligi va fuqarolarning huquqlari*. Toshkent O'qituvchi, 2019.
3. Xasanov, J. *Raqamli texnologiyalar va axborot jamiyati*. Toshkent Ilm, 2020.
4. Normurodov, A. *Ommaviy axborot vositalari va jamiyat*. Toshkent Sharq, 2017.
5. Mirzaev, F. *Axborot huquqi va jamiyat rivoji*. Toshkent Fan va Texnologiya, 2016.
6. Qo'chqorov, D. *Axborot xavfsizligi va erkin axborot olish*. Toshkent Oliy Ta'lim, 2021.
7. Rustamov, T. *Axborotlashgan jamiyat: nazariya va amaliyot*. Toshkent Ilm-fan, 2019.
8. Sobirov, M. *Demokratik jamiyatda axborot erkinligi*. Toshkent Adabiyot, 2020.
9. Saidov, R. *Raqamli axborot va fuqarolarning ishtiroki*. Toshkent Fan, 2018.
10. Yodgorov, N. *Axborot texnologiyalari va jamiyat rivoji*. Toshkent Ilmiy Nashr, 2021.